

Quae an & quomodo possit dari, dicetur infra in Tract. 6. de Legibus, Exam. 2. n. 17. Ita tenetum cum communi & probabilitori sententia S. Th. quod. 8. art. 13. & 1. 2. q. 76. art. 3. contra singularem & improbabiliem sententiam Wendrochii Theologi Salisburgensis, & rigidiorum Jansenistarum assertentium, quod ignorantia, etiam invincibilis a peccato non excusat, & probabilitas (licet sententia probabilitis non occurat) numquam possit esse tutam morum regula.

Ratio. Juxta communem paremiam, ultra posse non tenuit, nec Deus id exigit: sed in moralibus non est possibili habere semper evidenter, & certitudinem perfectam & mathematicam. Ergo.

Hinc Papa Alexander VIII. 1690. 7. Decemb. inter 31. propositiones damnatorias, & hanc n. 3. Non licet sequi opinionem vel inter probables probabilitam. Hic ergo Papa damnavit in usum opinioneum probabilitum nimium rigorem: sicut Innocentius XI. anno 1679. damnaverat extreum nimia indulgentiae & laxitatis inter 65. propositiones damnatorias, & hanc n. 3. Generatim dum probabilitate sive intrinsecis, sive extrinsecis, quantumvis tenui, modo a probabilitatibus finibus non exatur, confisi aliquid agimus. Semper prudenter agimus.

IX. Resp. 2. potest homo aliquando sine peccato in operando sequi sententiam, quam respectu alterius judicialis probabilitorem, licet non sit tutor, seu licet non stet pro lege, sed faveat libertati. Ita probabilis Thomistae.

Ratio. Quia homo non semper tenetur eligere id, quod a periculo peccandi magis recedit, si non sit consonum rationi & veritati, ut ante in praemissio primo dictum est fieri in sententia tutoris, minus tamen probabilis. Ergo, ant. pat. tum in binino exemplo ibidem positio, tum etiam quia alias sequentur, omnes illes opinions, eti probabilitates vel sicut minus probabiles (juxta quas plures contractas sunt illici) semper in praxi esse sequendas utpote tutores, quod tandem nullus asserere audet: quia per hoc tollerentur plurima hominum commercia; vir enim est actio vel contractus aliquis, de quo non sit aliqua opinio damnans eum. Tum tandem quia supra in Exam. 1. hujus Tr. Q. 6. & Q. 7. probavimus, quod in materia iustitiae in pari delicto & causa melior sit conditio possidentis, ita ut possessor, incipiens dubitare, an ager v. g. sit sua vel Cognati sui, ex titulo legitimae possessionis possit dubium depone, nec teneatur eum dare, vel dividere cum Cognato, licet hoc esset tutius. Ergo.

X. Resp. 3. Concurrentibus in materia morali (qua subest periculo peccati, prorsim mortalis) duabus opinioribus sequitur probabilitas, tenetur homo eligere tutorem. Quia resolutio tutor est & probabilitas, pro eaque stat tantauctoritas, quanta adducetur pro R. sequente.

Ratio. In dubio tutores pars est eligenda, ut habet axioma Canonistarum, c. Ad audiendum, de homicidio. Vel, ut dicitur cap. Juvenis, de Sponsalibus. In his que dubia sunt, quod certius existimamus, tenore debemus. Subsumo. Sed homo videns duas opinions sequitur probabilitas, est dubius, quae nam sit vera. Ergo (cum sciat, unam earum necessariò debere esse falsam) non potest tua conscientia eligere quam voluerit, sed relicta ea quae faveat libertati, tenetur amplecti eam quae faveat legi, & hac est tuto.

Not. dictum axioma non tantum se extendere ad unum alterum casum, nec solum esse de consilio, ut putant Probabilistæ, dicentes, hominem esse in possessione libertatis, qua non est spoliandus in dubiis, cum in iis sit melior conditio possidentis, ajunt ipsi: sed extendit se prefatrum axioma ad omnem materiam, in qua peccati periculum latet, maximè mortalis, quod homo in omni casu vitare tenetur, ni aeternum peniteat. Prinde illud axioma est de

præcepto naturali, quo obligantur non solum vitare ea quae certo Deum offendunt, sed & quae dubie. Ceterum, quod non melior sit conditio possidentis in materiis aliarum virtutum extra justitiam, nec in ratione possessionis libertatis licet practice depolare dubium, patet ex R. ad Q. 8. in hoc Tr. Exam. 1. De Justice in casu equalis probabilitatis dicetur in hoc Exam. ad Q. 7.

XI. Resp. 4. In omni materia morali, qua subest peccati, teneret homo in conscientia, relictæ sententia minus probabili, que libertati favet, sequi probabilitorem concurrentem, cognitam ut tam, quae faveat præcepto. Ita sentio contra modernos Probabilistæ, juxta quos quaecumque opinio faveat libertati (eo ipso quod secundum se probabilitas videatur, eo ipso quod a viris doctis defendatur) potest esse regulari morum, seu operationis; etiam in concursu tutoris, aut manifeste probabilitatis.

Teneo hanc sententiam partim ut tutorem, partim ut probabilitatem, tum ratione, tum auctoritate. Fatenetur multi Probabilistæ, suam sententiam ab intrinseco quidem; seu ex motibus rationum esse minus probabilem, contendunt tamen eam fieri probabilitatem ab extrinseco, seu ex pondere auctoritatis. Ergo in primis concedant, postam resolutionem esse probabilitatem ab intrinseco. Quod vero etiam sit probabilitas ab extrinseco, videatur in nostro Goett in Dissert. Theol. de opinionum probabilitate art. 2. ubi eam defendunt, at quod nosquer Mercorus, eandem tenens, in libro de praxi opinionum pro ea referat. Autores, inter quos est nosquer Doctor Angelicus, qui unus stat pro 10. milibus, & hic Quodl. 8. art. 13. agens de eo, qui habet plures Præbendas, hanc sententiam docet. De quo iterum Quodl. 9. art. 5. docet, questionem, an sit licet habere plures Præbendas, periculose determinari, quia ambigua est, dum Theologi Theologici, & Juristi Juris iuris inventur contraria sentire.

XII. Sed si in concursu sententie probabilitatis, cognitæ ut tali, literet in praxi amplecti minus probabilem, nullum in hoc esset peccati periculum: quia per probabilitatem homo excusaret a peccato. Ergo hanc sententiam est de mente S. Th. unde Amatus Guimenius perpendens doctrinam S. Th. cit. Quodl. 8. art: *Hoc si vera sunt, ne operantibus ex opinione probabit!*

XIII. Angelico adstipulator Doctor Subtilis in 3. dist. 25. q. 1. n. 8. clarè inquit: *Cum habens duas opiniones contrarias perplexus sit, periculose se determinat ad unam, nisi te diligenter inspecta illam probabilitatem agnosceret.* Et in 4. dist. 11. q. 6. ait: *Cum multis sit probabilitas pars negativa, non sine peccato aliquis se exponit dubio, sequendo affirmativa minus probabilitas.* Quid clarum?

Inter eosdem Autores est S. Bonav. Doctor Seraphicus, Alesius irrefragabilis, noster Cajetan. ingeniósus, noster S. Antoninus consiliorum dictus, noster Vincentius Baronius, noster Martinez de Prado, noster Aravia.

Addit his non solum multos alios Doctores domesticos & extraneos, sed & proxim Rote Romana, & Congregationis Concilii. Universitatem Picaviensem, Integras Religiones, Dominicanam, Sanissimam Trinitatis, Theatrinam. Item auctoritatem Alexandri VII. qui anno 1655. in Generalibus nostris Comitiis Romæ publicavit votum, ac desiderium suum ad ceteros nostros Theologos (quotquot in ordine terrarum sunt) deferendum, quo significabatur, *tendere Sanctorum suorum novorum opinionum bucus sacrum in materia moralis, quibus Disciplina Evangelica resolutior, ac conscientis cum gravi animarum periculo eluditur, maximeque velle, à Theologia nostris, in Ecclesiis hoc morbo laborantis remedium, opus parari ex severiori & tutiori doctrina D. Thomæ, qua hec morum licentia, qua in dies gravat, quasi cauterio cobiberetur.*

Adduct idem Gonet pro hac resolutione Autoretates S. Scripturæ, SS. Patrum, Gregorii, Chrysostomi-

Bernardi, &c. qua in ipso videantur.

XV. In ejusdem nostræ sententia favorem præclarissimum librum anno 1694. publici juris fecit modernus Reverend. Praepositus Generalis Soc. Jesu Thyrus Gonzalez, in cuius Proemio, seu introductione num. 7. probat, sententiam illam. Probabilistarum de usu opinione benignæ in concursu probabilitatis perperam appellari Jansenistarum, tandemque abesse, ut hæc doctrina prodierit ex Societate, ut potius ex Societate prodierint primi ejus impugnatores, ut ait n. 9. immo perpaucis fore in Societate Theologos n. 46. qui distinctius interrogati, an literat in praxi sequi opinionem probabilitatis minus utam in concursu probabilitatis, responderent audeant, Id nobis licere: sed plerosque responsos, Id nequaque licere.

XVI. Ratio. 1. De facto non licet sequi sententiam probabilitatis quamvis tenui & exigua, ut patet ex propositione ab Innoc. XI. damnata, posita immediatè ante R. 2. Ergo nec quamvis aliam in concursu probabilitatis. Vel si licet sequi aliquam, licet sequi omnem. Prob. cons. Ideo juxta Probabilistæ relata sententia probabilitatis licet in praxi sequi probabilitatem, aliquam saltem, quia nitor fundamento, quod aliquibus DD. visum fuit prudens & grave. Sed fundamentum cujuscumque opinionei probabilitatis, etiam probabilitate temere illis DD. qui eam defenduntur, fuit visum prudens & grave (ne dicatur a Probabilistis egisse imprudenter) licet aliis non videatur tuto. Sic ut sententia aliquis probabilitas videatur uni & non alteri, ergo licet sequi vel omnem opinionem probabilem, vel nullam.

Ea cum predicto Gonzalez infertur, quod licet moderna Probabilistarum doctrina per decretum Innocentii XI. non sit recta, videatur tamen illa infirmatum eis fundatione a priori.

XVII. Ratio. 2. Ut aliqua operatio sit licita & honesta, requiritur, quod ultimum iudicium sui dictamen conscientie, quo diriguntur, excludat formidinem, ut sit moraliter certum de honestate & licitatem actus, alius homo imprudente agit, juxta illud Ecl. 37. *Ante omnia opera verbum verax procedat te, & ante omnem actionem consilium stabile. Subsumo.* Sed qui relata sententia probabilitatis in praxi seu in operando sequitur minus probabilem libertati faventem, non habet taliter iudicium. Ergo peccat. Min. prob. De illa opinione non habet intellectus iudicium prudens & certum, prout ibi primo modo explicatur, si moraliter certum. Quomodo enim possum moraliter certus de honestate actus, si opposita sententia videatur mihi certior & verius, quae dicit esse illicitum? Unde nego illam maj. qui probabilitas incedit, tuto incedit. Vel distinctio non concurrente opposita sententia moraliter certiore ac versimiliori, C. ea concurrente, N.

XVIII. Ad 2. Impugnationem R. committi in ea petitionem principi, quia hoc est in questione, ac disputatione, ut habeat iudicium reflexum, prout ibi primo modo explicatur, si moraliter certum. Quomodo enim possum moraliter certus de honestate actus, si opposita sententia videatur mihi certior & verius, quae dicit esse illicitum? Unde nego illam maj. qui probabilitas incedit, tuto incedit. Vel distinctio non concurrente opposita sententia moraliter certiore ac versimiliori, C. ea concurrente, N.

XIX. Ad secundum dist. min. ut paulo ante. Unde temeritas est & non prudenter nisi carnis (qua siuilita est apud Deum) amplecti partem minus verisimiliter, quando adsumt majora fundamenta ad jucundandum, quod sit falsa, quare quod sit vera: quod divisa legis transgressioni sit propriarum quam ab ea removit. Profecto res haec periculosa est.

XVII. Ad 3. Ostensum est supra, quod maj. tantum sit vera in materia justitiae, non aliarum virtutum. Ad 4. & 5. N. min. quonodo enim est possibile, quod ribi lex non sit sufficiens promulgata, an quod habetas ejus ignorantiam, si tu ipse judices, probabilitas esse, quod extet? Unde licet DD. de legis existentia disputent, si tamen asserant, & tu cum eis sentias, virisimilis esse, quod extet.

XVIII. Ad 4. Ostensum est supra, quod media inter duo extrema, si uni comparetur, videatur esse alterum, sic Angeli qui inter Deum & hominem sunt medi, comparati Deo, sunt materiales; comparati nobis, sunt immateriales: tepidum comparatum calido vi-

non esse certum de operationis licitatem, attamen iudicium practicum & reflexum de ea esse moraliter certum. Licit enim in concursu sententie probabilitatis speculativæ & directæ iudicem, hac actio (v. g. pingere in die festo, offrire pecuniam pro beneficio, non ut pretium, sed solum ut motivum, &c.) probabilitus est illicita: attamen de licitate actionis practice certificor per iudicium reflexum; quod sit diversis modis, v. g.

Prima reflexio fit formando hoc iudicium reflexum: Qui probabilitas incedit, tuò incedit, seu qui sequitur sententiam probabilitem, tuò operatur: sed licet sententia opposita sit probabilitis, mea tamen, quam sequor, est probabilitis. Ergo tuò ago.

2. Mihi licitum est id, prudenter iudico, & quod multi graves DD. sentiunt licere: sed hanc sententiam probabilitatis pro praxi prudenter tenent multi graves DD. Ergo.

3. In dubius melior est conditio possidentis: sed in conflicto sententiarum sum in possessione libertatis mee. Ergo possum amplecti sententiam probabilitatis mihi placitam.

4. Lex non sufficienter promulgata non obligat, sed lex prohibitiva contractus, qui secundum sententiam probabilitatis sententiam non est usurarius, licet secundum probabilitatem talis sit, non est sufficienter promulgata, quia inter DD. controvertitur. Ergo non obligat. Ergo contra legem possum sequi sententiam probabilitatis libertati faventem.

5. Idem iudicium reflexum potest fieri de ignorantia legis, in ipso enim quod lex disputetur, an extet, ejus existentia non est certa. Sed

XVIII. Ad 1. Impugnationem instaurando datum R. quod dictam distinctionem non ignoraverim, sed probé noverim eam nihil evincere, nec argumentum solvere, sed in suo robore relinquerem. Nam in primis certum est, quod omne probabile sit incertum. Ergo certo probabile est certo incertum. Ecce quam incertum argumentum, quod obiectum. Deinde, dato, quod sententia sit certio probabile, non tamem per hoc excedit fines probabilitatis, nec tollitur, quod rationes contra eam urgeant illam magis esse falsam quam veram, ut magis patebit ei dicendi. Ergo Ratio nostra manet in sua vigore.

Ad 2. Impugnationem R. committi in ea petitionem principi, quia hoc est in questione, ac disputatione, ut habeat iudicium reflexum, prout ibi primo modo explicatur, si moraliter certum. Quomodo enim possum moraliter certus de honestate actus, si opposita sententia videatur mihi certior & verius, quae dicit esse illicitum? Unde nego illam maj. qui probabilitas incedit, tuto incedit. Vel distinctio non concurrente opposita sententia moraliter certiore ac versimiliori, C. ea concurrente, N.

Ex quo patet ad primam reflexionem.

Ad secundum dist. min. ut paulo ante. Unde temeritas est & non prudenter nisi carnis (qua siuilita est apud Deum) amplecti partem minus verisimiliter, quando adsumt majora fundamenta ad jucundandum, quod sit falsa, quare quod sit vera: quod divisa legis transgressioni sit propriarum quam ab ea removit. Profecto res haec periculosa est.

Ad 3. Ostensum est supra, quod maj. tantum sit vera in materia justitiae, non aliarum virtutum. Ad 4. & 5. N. min. quonodo enim est possibile, quod ribi lex non sit sufficiens promulgata, an quod habetas ejus ignorantiam, si tu ipse judices, probabilitas esse, quod extet? Unde licet DD. de legis existentia disputent, si tamen asserant, & tu cum eis sentias, virisimilis esse, quod extet.

Ad 4. Ostensum est supra, quod media inter duo extrema, si uni comparetur, videatur esse alterum, sic Angeli qui inter Deum & hominem sunt medi, comparati Deo, sunt materiales; comparati nobis, sunt immateriales: tepidum comparatum calido vi-

D. de

Tract. II. Proemial. Examen III.

detur esse frigidum, comparatum frigido, videtur esse calidum. Sed opinio minus probabilis mediat inter improbabiliem & probabiliorem. Ergo licet comparata improbabili, probabilis videatur, comparata tamen probabili, censetur improbabili.

XIX. *Ratio 4.* Qui amat periculum, peribit in illo; id est, qui se commitit periculo peccandi peccat pro quantitate culpe mortalie vel venialis; sed qui relata sententia probabili, cognita ut tali praserit si simul sit tutor, sequitur minus probabilem & verisimilem, committit se periculo peccandi, ut patet ex dictis, praserit ad secundam reflexionem Adversariorum. Ergo.

Ratio 5. Sit purus moralis & ad hominem ex nominato Gonzalez. Qui recèt operatus, potest coram supremo Judge justam sue operationis defensionem opponere, & modum suum operandi defendere: sed hoc nequit is, qui sequitur sententiam probabilem relata probabili, cognita ut tali. Ergo. Min. prob. Judici interroganti, cui secutus sit sententiam illam, maximè sibi favorabilem, cum viderit oppositam esse absolute & simpliciter verisimiliorum auctoritate & ratione, si respondeat: Domine sectatus sum illam opinionem, quia 12. Auctores graves illam ut gravem docuerunt, statim Judge opponeret: Serve nequam, hac tibi responsio non proderit. Quid referat ad securitatem conscientiae scire, quod 12. Auctores contractum illum defendebant ut licitum, si simul sciendas 20. graviores docere illum esse illicitum, & auctoritas illorum majoris erat apud te momentum: cur minorem auctoritatem majori præstuli? non sciebas, facilius esse, quod decipiuntur 12. quam 20. Doctores? Si respondeas: Domine, secutus sum opinionem illorum 12. Doctrorum, quia nitebantur fundamento gravi & prudenti, utpote quo moti sunt tot viri sicutentes & probi, statim Deus reponet: Serve nequam, ex ore tuo te judico, nam illud fundamentum idea fuit grave & prudens respectu illorum DD. quia ipsis apparuit verisimilium fundamento sententia contraria, tibi autem è contra fundamento sententia contraria apparuit absolute & simpliciter, ut sensibiliter verisimilium. Cur ergo contempsti sententiam, quia in tua estimatione nitebatur fundamento majori, ut sectariers sententiam cuius fundamento tibi apparuit minus verisimilium. Ergo non motus es ad secundam sententiam tibi favorabilem a momentis rationis, nec à pondere auctoritatis, quia ipse agnoscetis magis auctoritatis & rationis pondus in sententia stante pro meo præcepto & lege. Ergo in operando non meam legem & voluntatem, sed carnem & sanguinem consuisti. Cur habens urgentissima fundamenta ad tibi persuadendum, veram esse sententiam, stantem pro mea lege, sectatus es sententiam tibi favorabilem, quam esse falsam illa fundamenta tibi urgentissime suadebat, & pro cuja veritate minor tibi fundamenta apparebant comparativa ad fundamenta alterius? Quid ad hanc respondere poterit homo ille obnubatescet plane, & omnis iniquitas oppilabit se summa. Ita illa.

XX. Hujus examinis & judicii rigorē expertus est ille Philippus Cancellarius Parisiensis, relata probabilitate & ratiōne sententia sequens, probabilitē & minus tutam de beneficiorum pluralitate. Qui (ut gravissimi Auctores scribunt) in agone existens, admotus ut hanc sententiam dimitteret, & oppositus amplectetur, dixit: velle se experiri vim probabilitatis opiniorum, & videtur, an hac sufficiat ad damnationem. Expertus est, nam post paucos dies apparet in specie terra umbras Episcop Parisiensis, testatus est, se esse damnatum ob tres causas; & inter has allegavit sequalam probabilitatis de pluralitate beneficiorum. Quia experientia utnam multos cum effectu terret, ut alieno damno saperent!

Ratio 6. videatur in probatione R. ad Q. 8.

n. 29. in hoc Exam.
Ratio 7. videatur in prob. R. ad Q. 9. ibidem n. 30.

XXI. *Oppono 1.* contra R. 4. Omnes Thomistæ Dominicanj jurant in verba Angelici sui Magistri: sed sunt Thomistæ Dominicanj, qui timent, quod licet sequi sententiam probabilem relicta probabilem, Joan. à S. Th. Barthol. Medina, Ildefonsus, &c. Ergo haec est mens S. Thomas.

2 Jugum Christi suave est, & onus ejus leve, Matth. 11. Item mandata ejus gravia non sunt, i. Joan. 5. sed sententia Probabilioristarum imponit jugum grave & scrupulis plenum, onusque importabile, immo impossibile; quia enim semper poterit judicare, maximè si de indoctis loquuntur, quia sententia sit probabili, debent enim omnes rationes, omnia moriva & autoritates pro & contra expendi librari; quod paucissimum est possibile.

3 Jura inquinat: Opinio benignior & suavior probabili debet, I. Benignus, ff. de Legibus. Ergo. 4 Non generat ampliæ id quod est melius, sed sufficit ampliæ id quod est bonum, quia alias nemini licet nubere, sed debent omnes Religiosi non profiteri, quia status religiosus est perfectior: sed quamvis id, quod est probabili, sit melius; quod tamen probabile est, bonum est. Ergo sufficit.

5 Quod licet in scholi docere, hoc licet sequi, & alii consule: sed & opinionem probabilem libet in scholi docere. Ergo.

6 Eadem est ratio de sententia probabili, ac de probabili: sed licet sequi hanc. Ergo & illam. Propterea, maj. Sententia probabili, etiam non habet omnino modum certitudinem, nec excludit formidinem de opposito. Ergo Cons. pat. quia ideo dictum est non licere sequi sententiam probabilem.

7 In dubio melior est conditio possidentis: sed sententia Probabilioristarum jam multorum annorum tratu est in possessione. Expo.

XXII. *Ad 1.* vide solidas Thomistarum vindicatio nostra Contenson. tom. 3. dissert. 6. c. 2. ubi solidè ostendit, injuriam Thomistæ facere eum, qui probabilitatem Auctores, aut defensores eos nuncupat: tandem quia nunc gravassat, laxitatum coluvium nullo veterum Thomistarum testimonio fulciri, sed expressè damnari ab omnibus antiquis S. Thomas Discipulis, quos ibi adducit, probatque omnes Thomistas usque ad finem seculi decimquinto nostræ sententia addictos esse, & de Angelica Dominican Ordinis Schola, ejusque sensu non esse ferentem judicium ex singularibus privatorum hominum, & juniorum DD. sententiis, sed de Thomistæ antiquitoribus, utpote ipsi Angelico Praeceptor vii vicinioribus. Unde dist. min. sed sum Thomistæ, pauci & juniores, transeat; multi & seniores ac saniores, N. min. & cons.

Dixi, transcat. Quia etiam pauci illi Thomistæ (inter quos sunt tres illi nominati) tot clausulæ, exceptionibus, ac Regulis sententiam suam sufficient, ut ipsa à sententia nostrâ non differat, sed sequam sententia sit iudicio verisimilioris tradidit. Secutus enim aliqua opinio specificativæ, ac in se est minus probabilis, attamen ut subjectivè existens in mente operantis circa culpam videtur magis probabili ex motivo, quod suo iudicio prævalet motivis sententias oppositæ; item sententia, quia unum magis alteri videtur minus probabilis; nec enim eundem in quovis intellectu habet statum.

Ad 2. Imprimis objecto texui oppono: alium ex Mat. 7. ubi dicitur quod sit arca via & angusta porta que ducit ad vitam: esset vero latæ & omnino ampliæ in sententia Probabilioristarum. Ceterum jugum Christi & ejus mandata, ut explicit S. Aug. non sunt gravae amenti, sed non amenti grava sunt. Si qua in eis sit difficultas, ut est in dilectione inimicorum, in Confessione articulati, &c. merita Christi nobis collecta, & parata eam alleviant. Deinde N. min. Nemo enim negat, quemlibet ho-

De Conscientia.

hominem doctum & indoctum, pro modulo suo, & juxta suum captum tenere sufficientem adhibere diligenter, an res quam vult exequi (si dubium vel suspicio malè de ea illi occurrat) prohibetur, sit necne? Quare si adhibeat, legem implevit, à peccato saltem formal, excusat. Vir indoctus, ut huic obligationi satisfaciat, debet consilere doctos, sibi non suspectos de malè suadendo ex malitia vel negligencia, Rusticus v.g. aut verula, consular suum Parochum aut Confessarium, ut dictum est ad Q. ante R. 3. in hoc Exam. Qui si forte erraret in consulendo, consilium petens & juxta illud agens, esset in conscientia excusat: ipse autem Confessorius, si sibi non fideberet, deberet ea de recto consuleret.

XIII. Si homo rudis concusat duos Confessores, quorum unus dicit rem esse licitam, alter illicitem, sequatur sententiam illius, cuius auctoritas in eius estimatio prævaleat; istius enim sententia erit quod ipsum verisimilior seu probabili, sive sit pro, sive contra legem. Ceterum ut vir doctus huic obligationi faciat satis, non requiritur, quod omnes rationes anxie conquistat, pro & contra libertet, Audores utriusque sententia duc & scrupulosè expendat quanta sint auctoritas, sanctimonia, ac pietatis (hoc enim esset onus grave) sed sufficit, quod facta diligent veritatis inquisitione, & fundamentis utriusque sententia expensi, hinc sententia (licet sit benignior & liberat faveat) ipsi manifeste appareat verisimilior.

Unde obiectio soluta probat, non teneri nos ad sequalam sententia probabili, quia absolute & in se sit talis, ad hoc enim requireretur dicta rationum & Auctorum libratio: nos vero contendimus solum de ea, quia nobis rationabiliter appetit probabili. Si Confessor in ipso Confessionalis ex improvviso eveniat casus; circa quem tam citò quod sequalam opinionis probabili resolvere nequeat, differat & penitentem redire jubet.

Ad 3. R. 1. Regulam exponi in I. Semper, ff. Novitas, de Reg. Juris, nimur tenere in dubio facti seu delicti, v. g. facti homicidi, & in infidelis personis, aliisque casibus ibi expressi: quia in dubio reo favendum potius est quam auctor, ut dictum est in hoc Tr. Exam. t. ad Q. 6. Regula tertia. Id ipsum patet ex Regula secunda ibidem adducta; quia dicit, quod in dubio tutor pars sit eligenda; tunc autem est, favere reo quam auctor, si enim favet auctor, expono me periculo demandandi innocentem; si reo, sun in periculo absolvendi delinqutentis; secundum vero tunc est primo. Sicut facilius Deo possumus reddere rationem de excessu in misericordia, quia de nimio rigore justitiae: Deo enim proprium est misereri semper & parcere, ut Ecclesia prescribit.

Secundo dico, Juristas non in eodem sensu intelligere opinionem benignam, in quo eam intelligent Theologi: hi enim per eam intelligent opinionem faventem libertati, & concupiscentia contra legem: Juristes vel intelligent opinionem plam; id est, faventem causam plam, vel Religionis, & Sacramenti, orphantis, viduis, egenis, pupillis, peregrinis.

Tertio dico, sensum esse, quod leges subinde patiantur Epiceptam; id est, benignam interpretationem, attendingo potius ad mentem, quam ad verba Legislatori, quando nimur in aliquo particulari casu, non praviso, nequit juxta verborum regorem observari, ut paebit in Tr. 6. de Legibus. Exam. 5. n. 88.

Ad 4. dist. min. pro 2. p. Probabile est bonum, præcisè secundum se sumptum, seu non concurrente probabili, C. concurrente illo, N. Patet ex ante dictis ad 1. & 2. reflexionem.

Ad 5. dist. min. eodem modo. Vel paulo alter sic: Si illa opinio a professori apparent verisimilior quam opposita, C. min. secus, N. Dixa enim

antea, quod opinio, quæ unius iudicio est minus probabilis, alterius iudicio interdum sit probabilior.

XXIV. *Ad 6.* N. maj. ad prob. dist. ant. Non est ergo differentia inter Probabilioristam, & Probabilistam, quod primus faciat quantum est in sequendo sententiam qua verisimiliorum non inventat; qui autem facit quod est in se, seu quantum potest, licet erret, in omnium sententia excusat obs invincibilem ignorantiam. Secus est de Probabilista, qui ultra fateri debet, veritatem magis urgere contra se quam pro se.

Addi potest, non nocere, quod nec Probabilior omni formidine caret; vult enim Deus, ut in timore & tremore operemur salutem nostram, sequatur sententiam illius, cuius auctoritas in eius estimatio prævaleat; istius enim sententia erit quod ipsum verisimilior seu probabili, sive sit pro, sive contra legem. Ceterum ut vir doctus huic obligationi faciat satis, non requiritur, quod omnes rationes anxie conquistat, pro & contra libertet,

Ad 7. dico 1. ex supradictis constare, illam regulam solum habere locum in materia iustitiae, non aliam virtutum.

Secundo dist. maj. Si sit possessio legitima & quieta, utpote quæ sola titulum facit, ut dicunt, in dictis. de Jure & Justitia, C. maj. secus, N. maj. & sic dist. min. N. conseq. Probabilismus autem nunquam fuit in possessione quieta, sed ubique terrenum a viris eruditissimis, & sanctissimis, Episcopis, Parochis, Doctribus, &c. fuit turbatus, opugnatus, immo in diversis Diocesis proscriptus; ut ad longum ostendit noster Contensonius citat. Dissert. 6. c. 1.

QUÆRÒ IV. Nonne sunt aliqui cari, in quibus benignior sententia Patroni nobiscum tenent, sequendam esse probabiliorem ac tuorem?

XXV. Resp. Sunt: nimirum si questio vel opinio contraria versentur circa valorem Sacramenti, aut existentiam facti delicti, v. g. homicidi, quod à tali vel tali esse commissum, aliis testes affirmant, ali negant. De quo vide ante dicta ad 3. opposit. Item ubi intervent spiciale preceptum charitatis, justitiae, vel Religionis, quo tenemur abstineri ab actione, qua Probabile proximo, vel in temporalibus, vel in spiritualibus, periculum imminere praedivertat: tunc enim Adversari nobiscum sentiunt, tendentiam esse partem tuorem, quæ sola in tali casu est practice probabili & probabili. Pro quo videtur dicenda ad Q. 11. in hoc Exam.

Quo Ratio. Illa solam opinio est practice probabili, ex qua possunt formare certam conscientiam de honestate, & depone practicam formidinem de formalis in honestate operationis: sed talis in proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est amplectenda. Min. prob. Formalis in honestate operationis: sed talis in

proposito est sola opinio tuorum. Ergo haec sola est

habili; incerta, vel dubia, v. g. in administratio-
ne Baptismi adhibendo aquam rosaceam, vel ce-
revisam valde tenemu (posito quod hac sit mate-
ria dubia) aut hanc formam, que est dubia: Baptizo
te in nomine Christi: sed circa Sacramentorum sub-
stantiam tenetur minister sequi sententiam certiorum,
tuorem, & probabilitorem. Quod verum est de
quocunque Sacramento.

Ratio. Tum quia opposita sententia inter 65, ab
Inn. XI. damnatas est prima, Tum etiam quia va-
lor Sacramentorum non dependet a morali astima-
tione ministri, sed requiri physican positionem
eorum, qui a Christo sunt determinata: Tum tan-
dem, quia ex precepto Religionis tenetur cavere
periculum frustandi institutionem Christi, & ex
praecepto Charitatis, tenetur vitare dannum, non
minus spirituale quam temporale proximi: cui ta-
men is exponitur ex dubio: valoris Sacramenti.
Erigo tenenda est sententia minor, seu de valore Sa-
cramentum certior, que nim. Ecclesie praxi es re-
cepta, & haca sola est probabilitatem: licet
forte opposita esset probabilitate speculatorum.

Dixi 1. extra causam necessitatis. Quia in causa
necessitatis (uti praxis Ecclesie testatur) favor &
reverentia Sacramentum cedit favori pericitantia anima,
ac melius est, salutem hominis morituri facere du-
biam, quam omnino relinquere desperatum.

Dixi 2. circa substantiam Sacramentorum, seu
circa materialia & formam: hanc enim Ecclesia sup-
plere nequit, uti supplice potest jurisdictionem, hanc
namque dat Ecclesia. Hinc in Tr. 13. de Pecc. Exam.
5. n. 9. dicetur, quod si quis Sacerdos
habeat jurisdictionem solum probabilitem, cum titulo
colorato a legitimo Superiori collato, nec desit ali-
quid ex iure divino requisitum, valide absolvit. In
quo casu Ecclesia, seu Papa supplet defectum: id
est, tribuit jurisdictionem.

Oppono. Ergo in aliquo saltene casu iuxta Pro-
babilitorem licet (timor dicto Confessor, qui & ipse forsitan Probabilitorista est) sequi senten-
tiam probabilitatem de sua jurisdictione.

Ad hoc R. subdist. sententia probabiliorre con-
currente: N. secus. C. Vide dicenda loco citato.

QUÆRO VI. Quam sententiam tenetur sequi
Medicus vel Chirurgus in curando agrotos?

XVII. Resp. per se loquendo in conscientia obli-
gantur, relictis mediis incertis, ac probabilitibus, applica-
re certi, ac probabilitate.

Ratio est ante data ad Q. 4. que hic applicetur.
Ex hoc sequitur. gravissime peccare illos Me-
dicos, qui dlibitis, vel potenteris parentes, me-
dicinam aliquam (de cuius virtute fluctuant) primò
probant in infirmitate non extreme decumbente in hos-
pitali, aut in paupere monacho aliquo Monasteri.

Dixi in R. per se loquendo. Nam in casu, quo
salus agroti est omnino desperata, isque certo pre-
sumitur moriturus, potest ei applicare medicinam, de
qua dubitatur, an sit vel profutura.

Ratio. Quia dubia & probabilitas spes salutis est
preferenda certe morti. Porro si eo non obstante
agrotus moriat, per accidens est respectu Medi-
ci, ac præter intentionem ejus: quia aliunde certò
erat iam jam morituri.

QUÆRO VII. Quam sententiam tenetur sequi
Judex; potestne judicare in favorem amici, pra-
sertim stante equali probabilitate?

XVIII. Resp. 1. Judex sive inferior, sive su-
prium (quando opinione versantur circa tunc) tene-
tur semper sequi probabilitatem.

Ratio. Omnis Judex (cum non sit dominus rei,
de qua controvertitur, v. g. agri, vel majoratus,
sed solum minister justitiae) tenetur rem adjudicare
illi pro quo sit plenior probatio, fortior titulus,
clarius ius, melior conditio possidentis; sed huc nos
habentur, nisi ubi est sententia probabilitatem.
Ergo V. pro R. 3. Not.

Resp. 2. Si favor amici non sit privatus, sed
juris, certum est Judici licere in favorem ejus judi-
care.

Ratio. Quia iura docent, in dubiis rei potius
favendum esse quam auctori, meliorem esse conditio-
nem possidentis, judicandum esse pro causa pia, pro
persona miserabilis, pro valore matrimonii. Sed talis
titulus potest stare pro amico. Ergo.

Resp. 3. Si (quod vix unquam fuit) iura partium
videant omnino equalia, seu utraque pars con-
troversæ æque probabilis, ac neutra in iure mere-
tur speciale favorem, non potest. Judge salva con-
scientia judicare in favorem amici.

Ratio. Tum quia eis data pro R. 1. Tum etiam
quia hoc iudicium esset scandalosum, toti Reip. dam-
noscum, judicibus corrumptendis, ac pervertendis
aptissimum.

Esset ergo in eo casu (si iudex alius medium
non videat) partibus litigantibus imponenda trans-
actio, ne Judex videatur esse acceptor personarum
seu respicere carnem & sanguinem.

Dixi in R. 3. quod vix unquam fuit. Vix enim
fieri potest, ut ex una parte non sit plenior probatio
testis numero plures vel integriores. Sed de
hoc plura tradunt Juristæ.

Not. inter 65, propositiones ab Innocentio XI.
damnatas esse hanc n. 2. Probabilitas existimat, Ju-
dicem posse. judicare juxta opinionem minus probabi-
lem.

QUÆRO VIII. Quam sententiam tenetur sequi
Medicus & Judex conscientie seu Confessarius?

XXIX. Resp. Probabilitatem. *Ratio.* sufficienter
constat ex omnibus probationibus pro R. 4. ad Q. 3.
in hoc Exam. positis. Speciale vero dat noster Mer-
curius à pari ad modum dicta: Medicus in applicandis
medicinis, & Judex in ferendis sententiis tenetur se-
quuntur sententiam probabilitatem, ut Adversarii admittantur,
& ante probatum est: sed Confessarius est
Medicus & Judex conscientie seu penitentis, immo
quilibet extra confessionem, dum vult operari, est
quoddammodo. Judex sua conscientia circa operis
honestatem, seu an aliquis actus sit licitus, vel illicitus.
Ergo Confessarius, dum curat & judicat suos peni-
tentientes, tenetur sequi sententiam magis proba-
bilem: uel & quilibet homo in ferendo iudicio practi-
co de actis licitate.

Confr. Absurdum est, exactiorem exigere men-
suram pro tribunali, in quo agitur ex tempora-
li, nim. sententiam verisimiliorum, & magis funda-
menta, quam pro foro conscientie, in quo agitur
de salute aeterna anima, sicut merito rideatur, qui
pro ponderando plumbo stateram exigeret exactio-
rem, quam pro auro. Ergo.

Nec obstat dicere, esse disparitatem, quia ex
opinione solum probabili. *Judicis & Medici sequi-*
tur, vel est periculum, ne sequatur damnum ter-
tii, quod non sequitur ex eo, quod quis sequatur
sentientiam probabilem de honestate aliquis actionis.
Non, inquam, obstat, quia sicut ex primo sequi-
tur vel sequi potest damnum tertii, ita ex secundo
damnum animæ, seu transgressio legis divine, &
injuria Creatoris: cuius periculum homo etiam vi-
tare tenetur a fortiori. Si quis dixerit esse trans-
gressionem & injuriam solum materialiem, dicam ego,
etiam in priori casu esse damnificationem solum
materialiem, vel utroque formalem.

QUÆRO IX. Confessarius tenetur, aut potest
testis absolvere penitentem, qui juxta sententiam mi-
nus probabilitate scienter fecit contrachrum, in proba-
bilitate sententia Confessarii docti, & prudentis pecca-
minorum? vel potestne se accommodate sententia
penitentis?

XXX. Resp. cum tutoire, & probabilitore senten-
tia: Si penitentis in suam opinionem semel iterum
malæ fide sit relapsus, non potest Confessarius eum
absolvere, nisi sit paratus corrigi. Unde tenetur
eum monere ac instruere de sequela sententia proba-
bilioris, licet antea etiam bona fide processerit.

&

& penitent tenetur parere. Nec potest Confessarius
ejus sententiam amplecti.

Ratio. 1. & 4. p. sufficienter patet ex iis, qui-
bus probatum est, non licet usum sententie pro-
babilis in concurso probabilitatis, ex quo fit, quod
ille penitent sit indispositus.

Secunda pars, quod nim. Confessarius debeat ta-
lem penitentem instruere, patet ex supra in tract.
1. ad quest. 3. explicato officio Confessarii ut Doc-
toris & Medici.

Ratio. 3. p. quod nimur ille penitentis tene-
tur patere & 1. penitent tenetur parere Confessario
in omnibus que illi iubet, clavis non errante; sed
in casu positio clavis Sacerdotis non errat. Ergo. *Maj.*
pat. quia Confessarius est a Christo institutus. *Judex*
pro peccatorum causis in tunc penitentiali definitis.
Min. etiam constat. Quia sententiam veriorum,
& probabilitatem suadendo non errat clavis. Sacer-
dotis; si enim (ut Adversarii contra nos asservant)
non errat suadendo minus probabile, multo minus
errat suadendo probabilitatem.

Ratio. 2. pro 3. part. *Aegrotus* per omnia tenetur
amplecti certas medicinas Medici, & reu. tenetur
parere justa sententia *Judicis*: sed Confessarius est
Medicus & Judex penitentis. Ergo.

Not. hoc vel maximè verum esse, si Confessarii
sunt vir docti & prudens: nec refert an sit pro-
prius penitentis Pastor vel non; in quo aliqui frus-
tra distinguunt: neuter enim potest contra senten-
tiam propria, id est, non se excoquatur, sed quam ipse cum gravibus DD. tenet ut probabilito-
rem se accommodare sententia minus probabile peni-
tentis.

Confr. ex eo, quia in precedentibus probabi-
litas, quod sententia minus probabilis favens libertati
non maneat probabilitate practice respectiva, ad
operantur in concurso probabilitatis, quia manifeste
ei representant ut verisimilior ratione & auctoritate
sed iudicatur falsa. Ergo.

Oppono 1. *Judicium Sacramenti Penitentis* non
est institutum ad condemnandum, sed ad absolu-
endum reum legitimè se accusantem: sed ille reus le-
gitime se accusat. Ergo.

2. Confessor debet credere penitentem pro se &
contra se dicenti, cum ipsem sit reus, accusator,
& agens. Ergo.

Ad hoc R. 1. instaurando rationem datum: *Juxta*
Conc. Trid. Sess. 14. c. 6. absolutio est ad instar
actus judicialis, quo a Sacerdoti sententia pronun-
ciatur, sed Judex non potest profere sententiam juxta
opinione rei, quam respectu sua sententia judi-
cat esse falsam. Ergo.

Deinde ult. Exam. 5. quest. 8. n. 62. & locis ibi citatis.

QUÆRO XI. Quam sententiam tenetur sequi
Principes in bello, in impositione tributi, vettigalium,
aut aliorum onerum, in mutatione monete, &c. Pro
intelligantur ante R.

XXXIII. Notat tria noster Haecetus in tract. de
Cons. controv. 21.

Primum est. In consultationibus Principes duo ob-
servent pro securitate conscientia: 1. Consilarios ha-
beat, non magis notos, familiares, beneficiarios, sed
magis timoratos, & sapientes, & dum materiam consili-
psum vero de illis, quod ait eum ut talem non insinuet pra-
vicius, id est, in questione juris, an hoc vel illa
sit peccatum a mortale, an veniale? An sit, vel non sit obligatio restituendi? An hoc vel illa
sententia practice sit probabilitas? &c.

XXI. Sed quid si penitent vir probatus & timo-
ratus, esset multo doctior Confessore, judicaretque
sine præfectu, suam sententiam esse probabilita-
rem opinione, quam alias Confessor estimat veri-
similiorum?

Resp. In hoc casu non contrarius.

Oppono. Ergo jam in aliquo casu Confessor potest
se accommodate sententia minus probabile peni-
tentis contra suam probabilitatem.

Distinguo, in sensu composito: id est, propriam
sententiam retinendo, N. eam deponendo, & senten-
tia penitentis velut verisimiliori amplectendo, C.

QUÆRO XII. Potestne Confessarius saltem dissi-
mulare ac permittere, ut penitentis qui hactenus so-
let esse inveniuntur ipsius, quia nim. majorem habet va-
lorum morale & extrinsecum, quam intrinsecum &

sua opinione minus probabile, aut etiam in senten-
tia falsa & improbabili, sicutque eum absolvere, ne
monitus scienter peccat? v. g. talen contractum ineun-
do, restitutionem non faciendo, talen occasionem
non vitando: presentem in casu, quo dubitatur, an
admonitus sit profutura.

XXXII. R. cum veriore & tutoire sententia, Non
potest.

Ratio. 1. Quia Confessor nequit absolvere aliquem
ni nisi judicet eum dignum ac ritè dispositum ad absol-
utionem: sed hoc Confessor non potest judicare de ho-
mine illo, utpote de quo presumitur, quod non ve-
lit intelligere, ut bene agat. Ergo.

Ratio. 2. Quia alias Confessor non satisfaciit officio
Doctoris, si quod tenetur, ut supra dictum est. Ergo.

Oppono S. Aug. cujus verba leguntur in Jure Canoni-
cap. *S. quisquis* de Pecc. dist. 7. art. *Si scirem non
tibi prodest, non te admonem, non te terrorom.* Ergo.

Ad hoc R. 1. Opponendo ex iure: Utilius scandalum
nasci permititur, quando veritas vieta relinquatur,
cap. *Qui scandalizaverit, ut Reg. Juris. Item. Error cui
minime resistitur, quia deceptio, quod hoc a collectore Ca-
nonum esse deceptio, at enim potius S. Aug. *Si scirem non
tibi non prodest, non te admonem, id est, non ita
exaggerante pericula dilatatio penitentis* agit enim de illis, qui penitentiam differunt usque ad finem vita-
tis, *sed ad tempus ultime infirmatis.**

Tertio dico, illa verba non servire ad nostrum casum, sed magis quadrare ad probandum, quod nullus ex
lege charitatis obligeat ad faciendam correctionem fra-
ternorum, quando scit eam non esse profundari. *Nan*
*verum quidem est, quod is, qui solus ex communis
charitatis lege tenetur proximi eroret, corrigeatur, poti-
us debet tacere & dissimilare, si prædicta corre-
ctionem non profuturam, sed proximum potius in
scandalizandum, & caputrum occasionem committit
nostrum peccatum. Verum dispar est ratio de
Confessario; tum quia ex vi officii ei incumbit doce-
re penitentes, quorum animas de manu ejus requiri-
tur, nec se accusat. Ergo.*

2. Confessor debet credere penitentem pro se &
contra se dicenti, cum ipsem sit reus, accusator,
& agens, innoxie veritate scandalum sumunt V. de Matr.
tract. ult. Exam. 5. quest. 8. n. 62. & locis ibi citatis.

QUÆRO XI. Quam sententiam tenetur sequi
Principes in bello, in impositione tributi, vettigalium,
aut aliorum onerum, in mutatione monete, &c. Pro
intelligantur ante R.

XXXIII. Notat tria noster Haecetus in tract. de
Cons. controv. 21.

Primum est. In consultationibus Principes duo ob-
servent pro securitate conscientia: 1. Consilarios ha-
beat, non magis notos, familiares, beneficiarios, sed
magis timoratos, & sapientes, & dum materiam consili-
psum vero de illis, quod ait eum ut talem non insinuet pra-
vicius, id est, in questione juris, an hoc vel illa
sit peccatum a mortale, an veniale? An sit, vel non sit obligatio restituendi? An hoc vel illa
sententia practice sit probabilitas? &c.

Secunda est. In impositione aliquis gravaminis,
v. g. tributi, tria præcipue sunt discutienda: 1. Ne-
cessitas Reipubl. ut gravamen non excedat illam. 2.
Circa Principis facultates & bona sufficientia.

3. An exacio fiat cum oppressione pauperum, & convertatur in eos
usus, ob quos est imposita: vel an ministrorum malitia
raplat, voluntaria suam non insinuet præ-
vicius.

Tertium est. Causa minuendi valorem monete, so-
let esse ipsum ipsius, quia nim. majorem habet va-
lorum morale & extrinsecum, quam intrinsecum &

le-

Tract. II. Proemialis. Examen III.

legitimum. Causa vero augendi valorem in moneta, est vel inopia & defectus pecuniae in Regno, vel superabundans valor intrinsecus. Hic non disputatur de variis causis, quae subesse possunt pro mutatione monetarum, & de congruentia, vel incongruentia, quae inde sequi possunt, sed solum agitur de modo, quo formari possit conscientia. & rediūm judicium circa mutationem monetarum, augendo vel decrescendo: quam mutationem a Principibus ad legitimas causas fieri posse supponitur. His ex Haecquo premisis.

Resp. 1. In bello, & in impositione tributorum & novorum onerum non sufficit pro securitate conscientie Principis sola causa, & opinio probabilis, sed debet Principes duci certa & evidente necessitate in imponendis novis oneribus, ita ut proprie facultates pro ea non sufficient, & in bello sententia probabilior. Hac est tunc, ac probabilior, communiorum, etiam inter Adversarios, sententia.

Ratio 1. est data ad quest. 4. ex cuius resolutione hanc sequitur, ut & ex quest. 3. Nam in bello, & dictis gravaminibus populus spoliatur re sua, quam possidet, cogitatur, quod sumum est. Principi dare. Ergo in solo casu probabilitatis, & dum melius est conditio populi possidentis, quam Principis tributum imponentis, ait dictus Autor.

Confr. ex eodem: Principes non est dominus facultatum subditorum, sic ut pro libito, aut ex qualitate motivo de illis disponere possit, sed solum in ordine ad honum communae, quando hoc sine dispensatione facultatum subditorum conservari non potest. Ergo.

Resp. 2. Probabilis & tunc est, quod in mutatione monetarum (ex qua timetur damnum Reip.) non possit Principes sequi sententiam probabilitate refuta probabilitori. Est communis inter Doctores etiam Adversarios, & docetur a S. Th. de Reg. Princ. c. 13. & sequitur ex R. ad Q.

Ratio. Quia in illa mutatione est periculum danni multitudinis Reip. in communicationibus, commerciis, & omnibus aliis prelio estimabilibus; omninem haec pecunia regulantur & mensurantur, & si valor monete diminuitur, perdit tota communitas de substantia in pecunia possessa; si augetur, illud augmentum solum est pro Rege, vel pro particularibus personis possidentibus; Ergo nisi sit evidens & certa utilitas Reipub. que damnum illud compenset, non potest Principes monetam mutare.

QUÆRO XII. Quam sententiam tenetur sequi subditus, dum Praelatus aliquid præcipit, & de quo sunt contrariae opiniones?

XXXIV. Resp. 1. Superiori legitimè præcipient debet subditus obediens in omnibus, in quibus manifeste non relinet peccatum; ut sunt omnia illa, de quibus est controversia inter DD. an sunt licita vel illicita.

Ita docet S. Bernardus in tract. de Præc. & Dispens. dicens: Sive Deus, sive homo Vicarius Dei mandatum quocunque tradiderit, pari profecto obsequendum est cura, pari reverentia defordendum: ubi tamen Deo contraire non præcipit homo.

Ratio. Tum quia Superior est in possessione facultatis præcipendi; tum quia ita secum fert ipsa natura obedientia.

Resp. 2. Si subditus judicet probable esse quod actus aliquis imperatus sit malus, probabilis vero esse quod sit licitus, debet obediens.

Ratio. Est tum ex dictis & probatis de sequela sententie probabilitoris; tum etiam, quia opposita sententia aperit viam ad eludenda præcepta Superiorum, ad enervandam vim Legum, & constitutionum Ecclesie; quia subditus doctrina illa imbutus, in re (de qua sunt contrariae opiniones, non sunt licita vel illicita) licet possit, non tamen tenebitur obediens Superiori legitimè præcipienti. Quod est in maximum præjudicium obedientiam, præsumtum religiosam, totiusque Religionis.

Resp. 3. Quando subditus probabilis judicat,

rem sibi præceptam esse contra præceptum divinum, non potest obediens, nec Praelatus cum ad obedendum obligare, in sensu composito hujus judicii, seu retinendo illud.

Ratio. Nemini licet agere, nec potest quis obligari ad agendum contra suam conscientiam: sed hoc fieret in eo casu, ut patet. Ergo.

Resp. 4. In hoc casu subditus non potest obediens formando hoc dicamen conscientia: Obediendum est homini magis quam Deo, licet præcipiat contraria Deo. Nec potest obediens judicando: Dei voluntas est, ut sit leges tamdiu solum obligent, quamdiu non adest probabilitas in contrarium.

Ratio 1. p. Quia hoc esset impium, & stultum iudicium.

Ratio 2. p. Quia esset inaudita legum divinarum illusio & eversio.

Resp. 5. In casu R. 3. si in re præcepta manifeste non cernatur ratio peccati, debet subditus opinione suam depolare, suumque judicium iudicio prudenter Superioris submittere, & humiliter obediens, de licite actus præcepti nullatenus dubitando vel scrupulando, nec modo iudicium suum suspendingo, sed judicando & determinando, probabilis esse licere (nisi aperte cernatur esse malum) quod Superior timoratus, & prudens sine probo affectu præcipit.

Hoc nos docuit B. Humbertus Quintus Generalis Ordinis nostri in lib. 5. de Ereditatione Religiosorum dicens: *Quod à Superiori præcipitur, sic accipiendum est, ac si à Deo præcipetur.*

Ratio. Tum qui communiter dicitur, quod obedientia debet esse coeca. Tum etiam quia auctoritas Superioris vicem Dei tenentis (quibus verbis insinuat dispartis inter Superiorum, & quemcumque alium Theologum), cuius sententia non teneor me semper submittere, sat rationabiliter movet subditum, ut probabilis iudicet, iudicium esse, quod ille præcepit; licet ante iudicari, sententiam Praelati esse minus probabilem, minusque tutam.

Ratio. Sed dic mibi, hac obligatio se subjiciendi iudicio Praelati, oriturne ex ejus majori doctrina & sapientia?

Minime, sed ex ejus munere & auctoritate, quia Deus eum Vicarium suum fecit, adeoque specialiter ei assistit; eumque singulariter dignit (quod non potest dici de quocunque alio Theologo, ut mos dixi) adeoque non est præsumendum in honesta præcipere, nisi manifeste ratio in honesti cernatur.

Ratio. Tum quia in mutatione est periculum danni multitudinis Reip. in communicationibus, commerciis, & omnibus aliis prelio estimabilibus; omninem haec pecunia regulantur & mensurantur, & si valor monete diminuitur, perdit tota communitas de substantia in pecunia possessa; si augetur, illud augmentum solum est pro Rege, vel pro particularibus personis possidentibus; Ergo nisi sit evidens & certa utilitas Reipub. que damnum illud compenset, non potest Principes monetam mutare.

QUÆRO XIII. Quam sententiam salva conscientia potest tueri Advocatus?

XXXV. Resp. Advocatus in iudicio fori externi potest salva conscientia tueri sententiam probabilem, etiam concurrente probabilitori, & ex aequo probabilitibus utramlibet, seu quam maluerit. Ita habet communis opinio DD.

Ratio 1. Quia Advocatus non fert sententiam, nec decidit ius sui Juges, sed solum proponit merita causa loco sui clientis, qui est actor & litigans: sed actor habet ius in foro externo exponenti suas rationes probabiles. Ergo etiam hoc licet potest facere per Advocatum. *Quia hoc potest quis facere per alium, quod potest facere per seipsum;* ut haber Regula Juris 76. n. 6.

Ratio 2. Causa, quæ à principio videbatur minus probabile, in decursu litis sepe fit probabilitas, adiumentis novis scripturis, testibus, aut aliquis adversarii partis confessione, vel visu & ponderatibus aliis Juris Capitulis. Ergo licet eum defendere.

Oppono 1. Quando ius est dubium, favendum est reo. Item: in pari causa melior est conditio possidentis, ut habent Regula Juris supra adducta. Ergo Advocatus nequit patrocinari causæ minus probabili contra reum, & possessorem.

2. Non licet inclinare Judicem in eam partem, contra quam tenetur ferre sententiam, quia hoc esset inducere ad peccatum; sed Advocatus defendens causam minus probabilem, sic inclinat Ju-

De Conscientia.

dicem. Ergo peccat.

3. Saltem id non licet Advocato in causis gravibus, seu magni momenti, uti sunt vita, omnium bonorum possessio, magnus status, v. g. Majoratus. Ergo. Prob. art. Proximo in gravissima, seu extrema necessitate existenti, tenentur omnes, quantum possunt succurrere, & Advocatus (de quo id spectat doceat S. Thomas & cum eo omnes Theologi 2. 2. q. 71. art. 3.) patrocino prestare; sed in casu, quo periclitavit vita, fama, aut tota substantia proximi, ille est in gravissima, seu extrema necessitate. Ergo omnes (etiam actor & ejus Advocatus) tenentur ei succurrere. Sed causam probabilem defendendo contra eum, et non succurrant, immo potius per talis cause victoriam eum in taliter necessitate inducent. Ergo peccant saltem contra charitatem.

Ad 1. R. ibi sermonem esse de Justice, non de Advocato.

Ad 2. dist. maj. Non licet inclinare positivè, & suadendo, vel quocunque modo efficiendo. C. maj. negativè, nim. solum ostendendo merita sua cause (quod est proprium Advocati officium) & in ejus fa-

vorem sine fraude argumenta ac jura allegando, N. maj. quia alias tota forma judicaria tolleretur. Et sic dist. min. N. cons.

Ad 3. N. ant. licet enim aliqui DD. piè distinguant inter causas minoris & majoris momenti, asserantque licere Advocato tueri partem minus probabilem in causis minoribus, non verò in majoribus antem nominatis, sive civiles sint, sive criminales. Verum nosler Ildephonus priorem sententiam benè vocat magis plam & valde consulendam: alteram verò in rigore Theologico ait videri sibi magis probabilem, ob allatas rationes. Unde ad prob. dist. maj. Si proximus ad istam necessitatem inducatur in justè aut ex infortunio, C. maj. si justè aut juridice ab habente auctoritatem, v. g. à Judge iuxta meritam cause, ut fieret in presenti, N. min. & nec dist. min. N. cons. Exemplum est in eo, qui justè damnatur ad suspensionem, vel ad perpetuos carcera, sive ut fame pereat: in quo casu non omnes tenentur illi damnatur ut succurrere eum liberando, vel panem offerendo.

Plura de Advocato vide infra tract. 9. Exam. 6. quest. 3. & 4. n. 57. & seqq.

TRACTATUS III.

De ultimo fine hominis. De voluntario & involuntario. De Actuum humanorum circumstantiis, ac moralitate.

Ex Prima Secundæ Angelici Doctoris à Quæstione 1. usque ad 21. inclusive.

Communis est Partem: *Quidquid agis, prudenter agas, & respice finem, maximè ultimum: quia ab ejus bonitate intenta dimanat nostrorum Actuum humanorum bonitas. Quia de re instruit nos Angelicus Doctor in 1. 2. q. 1. & seqq. Questionibus, agens prius de ultimo fine, ac beatitudine hominis, actuus postea de his, per quæ homo ad finem potest pertingere, vel ab eo deviare: uti sunt virtutes, & peccata. Sit ergo.*

EXAMEN I.

De ultimo homini fine, actibus humanis, & voluntario, ac involuntario in his respectu.

De quibus S. Doctor agit à quest. 1. usque ad quest. 6. inclusive.

CUM Confessarius erga penitentem Doctoris fungatur officio, si eum inventari dicam Parceriam, *Quidquid agis, &c.* minus considerantem de ultimo fine minus sollicitum, tenetur indubitate conscientie Doctor clientis conscientiam tangere, illumine de hac ultima actionum nostrarum meta erudire. Quare.

QUÆRO I. Quis est finis ultimus hominis, & in quo consistit?

II. Resp. 1. Est æterna beatitudo; ad hanc hominem creatus est ab eo, qui i. Timoth. 2. vult omnes homines salvos fieri, etiamque homo in omni actione sua tenetur quærrere. Per actus bonos eam obtinet, per malos ab ea deviat. Beatitudo est duplex, una objectiva, quæ est ipse Deus, ut patet ex R. 3. altera formalis, quæ est illa actio, quæ priorem, seu objectum beatificum nimis assequimur actu & in re. Hac ex se patent.

Resp. 2. Beatitudinem formalem Scotista dicunt esse actum voluntatis, scilicet amore: Thomistæ vero probabilitatem tenent, esse actum intellectus: nimis visionem Dei ut est in se, quæ ideo beatifica dicitur.

III. Ratio Thomistæ est. Beatitudo formalis essentialiter & metaphysicæ sumpta (sic sumi debet) consistit in tali actione, quæ ex intrinseco suo conceptu est omnium prima con-sue assortitio & possessio ultimi finis, seu summi Boni; sed talis actus non est actus voluntatis, seu amor sed solus intellectus.

Nota tamen: non negari à Thomistis, quod actus voluntatis, nim. amor, delecatio, & fruatio, beatitudinem formalem consequantur tamquam inseparabiles proprietates, specieitate ad ejus statum perfectitudinem, seu integratitudinem, & habeant se, seu Deum Beato unum, per modum prosecutions sive prosecutivæ, qui per actum intellectus ei, iam fuit unitus consecutivæ. Per quem intellectus actum etiam ipsa voluntatis Beati satiar radicaliter (sicut per actum voluntatis satiar formali) essentia autem beatitudinis formalis consistit in unione illa consecutiva, & satiatione radicali. Hinc & intellectus attingit Deum sub ratione boni, non in quantum *ly. sub dicti rationis formalem sub qua* (sic enim spectat ad voluntatem) sed in quantum *rationis formalem*, quæ assequitur est. Hac speculativa sunt. Proinde pluribus talibus omissionis, quæ in Act. videantur.

IV. Resp. 3. Nulla res creata, vel creabilis potest esse vera creature rationabilis beatitudo objectiva, sed sola Deus.

Ratio. Angel. Doctor hic q. 2. art. 8. Beatitudinem